

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXVIII. ROČNÍK

2. ČÍSLO

JÚN 2023

Foto: Lubomíra Fallerová

Foto: ĽF

*Deň národností v Starom Budíne
7. strana*

Foto: ĽF

*Na margo prvej konferencie o Slovákoch v Budapešti
10. strana*

Foto: ĽF

*Spoločnosť SlovakUm v Peštianskom Alžbetíne
12. strana*

Foto: ĽF

*Verejné zasadnutie v XX. obvode
13. strana*

Foto: Erika Trenková

*Slovenskí poslanci II. obvodu na oslavách
v Slovenskom Komlóši
13. strana*

Foto: Anna Ištvánová

*Valné zhromaždenie Kruhu priateľov
Slovenského Komlóša
14. strana*

O piatej modifikácii národnostného zákona

K zákonu číslo CLXXIX z roku 2011 o právach národnostných menšín, zabezpečujúcemu ochranu práv 13 národností žijúcich v Maďarsku, pomerne krátko od jeho novely v roku 2021 v tomto roku už piatykrát predložili zákonodarnému zboru ďalšie pozmeňujúce a dopĺňujúce návrhy. Podobne ako pri predchádzajúcich zmenách a doplneniach návrh predložil Výbor národností v Maďarsku.

Tí, ktorí sledujete Zápisky hovorca uverejňované každý druhý týždeň v Ľudových novinách a po maďarsky na webovej stránke www.oslovma.hu, alebo dvojjazyčné videozáznamy nášho hovorca, ktoré sú z času na čas uverejňované na webovej stránke www.paulikantal.hu, ste sa mohli dozvedieť, ako prebiehala príprava zákona, kto sa na nej podieľal, v ktorých oblastiach a o akých zmenách sa diskutovalo a ktoré z nich sa dostali do konečného návrhu novely a čo obsahuje schválená novela.

Je dôležité poznamenať, že podobne ako predchádzajúce novely ani táto nebola potrebná preto, lebo samotný zákon je chybný, resp. nie je dobre fungujúcim predpisom, ale preto, lebo v neustále sa meniacom svete sa menia aj národnosti a ich potreby. Stretávajú sa s novými výzvami a v reakcii na tieto výzvy, úlohy, sú potrebné isté zmeny, doplnenia, aby národnosti mohli naďalej úspešne žiť svoj každodenný život a aby sa zabezpečilo ich zachovanie.

Predloženiu návrhu predchádzali dlhé konzultácie, ktoré sa začali pred niekoľkými mesiacmi, keď sa zástup-

ovia vlády Maďarska a Výboru národností v Maďarsku dohodli na vytvorení spoločnej pracovnej skupiny s cieľom zabezpečiť, aby všetky národnosti žijúce v Maďarsku mohli svojim príslušníkom poskytnúť čo najbezpečnejší základ pre čo najširšie vyjadrenie ich identity a čo najlepšie zaručenie ich práv. Výbor národností v Maďarsku neustále konzultoval s predstaviteľmi Zväzu celoštátnych národnostných samospráv, aby potom mohol so zástupcami vytvorenej pracovnej skupiny diskutovať o čo najideálnejšom spoločnom stanovisku.

Počas dlhých diskusií sa objavilo množstvo návrhov a podnetov, ktoré členovia vlády a Výboru národností postupne prerokovali. V mnohých prípadoch nebola dosiahnutá absolútna zhoda, ale obidve strany vždy našli prijateľný kompromis.

Hlavným cieľom členov Výboru národností bolo zabezpečiť, aby sa národnostné voľby, ktoré sa majú konať začiatkom júna budúceho roka, uskutočnili bez prekážok, keďže podľa doterajšieho zvyku zákon pravidlá už nemení rok pred konaním samotných volieb. V tejto súvislosti bolo dôležitým faktorom aj to, že ešte nie sú známe výsledky minuloročného sčítania obyvateľov, ktoré stanovujú, v ktorých lokalitách možno vypísať a uskutočniť národnostné voľby. Predtým sa vyžadoval minimálny počet 25 osôb hlásiacich sa k danej národnosti. Podľa teraz schválenej novely národnostné voľby možno vypísať v obciach a mestách, v ktorých bola v posledných voľbách zvolená a funguje národ-

nostná samospráva, alebo v ktorých pôsobí národnostná vzdelávacia inštitúcia v prípade, ak sa tam pri poslednom sčítaní obyvateľov hlásilo k príslušnej národnosti 20 občanov. Údaje zo sčítania by mali byť zverejnené na jeseň.

Ďalšia novela zákona, ktorá sa týka aj našej komunity, zaradila divadlá národnostných menšín medzi kultúrne inštitúcie národností. Novela ďalej umožňuje, aby miestna národnostná samospráva so súhlasom celoštátnej národnostnej samosprávy zriadila alebo prevzala do svojej správy verejnú inštitúciu vzdelávania, resp. odborného vzdelávania.

Niektoré zmeny zákona sa týkajú len jednej národnosti, ale nie našej, tým sa teraz nebudeme venovať.

Rokovanie v pléne o novele zákona o právach národností sa uskutočnilo 16. júna 2023 a keďže predkladateľom bol Výbor národností v Maďarsku, ako prvý vystúpil jeho predseda **Imre Ritter**. Medzi rečníkmi boli aj ďalší členovia Výboru národností. Počas rozpravy opozícia predniesla niekoľko bodov, ktoré neboli v súlade s platným zákonom, ani s prvkami pozmeňujúceho a dopĺňujúceho návrhu. Zároveň sa počas posledného kola prejednávania návrhu objavili niektoré intervencie a pripomienky, ktoré Výbor národností v Maďarsku pred hlasovaním zosúladiť.

Návrh novely zákona schválilo zhromaždenie 4. júla 2023 v rámci mimoriadnej schôdze parlamentu. 158 poslancov hlasovalo za, 18 proti a 17 sa zdržalo hlasovania.

Bence Szeljak

Jubileum súsošia

Slovenská samospráva Budapešti 16 rokov organizuje v druhej polovici júna pútnické zájazdy do *Historického parku v Zalaváre*, na územie niekdajšieho Blatnohradu, kde sa v roku 867 dokázateľne zastavili počas svojej cesty do Ríma sv. Cyril a Metod. Tohoročné putovanie bolo mimoriadne. Jeho účastníci si pripomenuli 10. výročie naplnenia veľkej túžby a niekoľko-ročného úsilia vtedajších poslancov SSB, inštalovanie krásneho súsošia vierozvestcov, diela umeleckej sochárky **Ludmily Cvengrošovej**. Celých šesť rokov vzdávali úctu solúnskym bratom pri pomníkoch, ktoré v parku postavili Bulhari, salzburské arcibiskupstvo a Slovinci, pričom túžili, aby raz mohli skláňať hlavy aj pred slovenskou sochou. Nezostalo len pri túžbe, ale požiadali o pomoc vtedajších veľvyslancov SR v Budapešti **Juraja Migaša a Petra Weissu**, rokovali s predstaviteľmi *Slovenského inštitútu v Budapešti, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Matice slovenskej a obce Zalavár* a výsledok bol nad očakávanie. Na slávnosť, ktorá sa konala 22. júna 2013 za účasti vysokých štátnych a cirkevných predstaviteľov, čestnej stráže, slovenského a maďarského ordinariátu a množstva pútnikov, nemožno zabudnúť!

Podobne ako vlni, aj teraz SSB usporiadala púť v pracovný deň, 15. júna. Hlavným dôvodom bolo vyhnúť sa hustej víkendovej premávke na diaľnici vedúcej k Balatonu. Cestou k autobusu pristavenému za budovou budapeštianskej slovenskej školy som sa zamýšľala nad tým, koľko ľudí aktívneho veku by sa k nám pripojilo, keby sme predsa len riskli cestu v deň pracovného pokoja, ale pri toľkých subjektívnych faktoroch som to vzdala. Oslavy teda budú prebiehať v užšom kruhu nadšencov, pravidelných účastníkov, medzi ktorými dominujú členovia *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena* a poslanci viacerých obvodných slovenských samospráv, konštatovala som. S úsme-

vom som medzi nastupujúcimi zbadala šesť a polročnú vnučku spevákov Ozveny manželov **Szaniszlóovcov Noémii**. Tak predsa bude medzi nami aj najmladšia generácia!

Do Historického parku sme dorazili pár minút pred stanoveným začiatkom. Predvídavi speváci sa pre istotu rozospievali a prezliekli v autobuse, takže ušetrený čas sme mohli využiť na zvitanie sa s hosťami – riaditeľkou Slovenského inštitútu v Budapešti **Michaélou Pánisovou Ležákovou**, ktorá prišla v sprievode bývalej riaditeľky **Ilidikó Šipošovej**, podpredsedom Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Ondrejgom Horváthom**, vedúcou kabinetu CSSM **Orsolyou Szabóovou**, starostom obce Zalavár **Józsefom Luczom** a archeologičkou, riaditeľkou archeologickej zbierky *Maďarského národného múzea* **PhD. Ágnesou Ritóokovou** – a na bleskové osvieženie v miestnom bufete. Práve sme sa rozhodovali, pod ktorou omamne voňajúcou košatou lipou budú stáť speváci a kam sa uchýlia do chládku ostatní účastníci slávnosti, keď do parku zabočil ďalší autobus. Na našu veľkú radosť z neho vystúpilo 30 *Maglódčanov* na čele s predsedníčkou tamojšej slovenskej samosprávy **Katarínou Hajdúváriovou**. Je skôr výnimkou ako pravidlom, že na púť do Zalaváru prídu skupinovo nielen Slováci z hlavného mesta, hoci pôvodný zámer iniciátorov bol vytvoriť pútnické miesto v Maďarsku, kde by vzdávali úctu vierozvestcom Slováci z celej krajiny.

Teraz už nič nebránilo tomu, aby Budapeštiansky slovenský spevácky

zbor *Ozvena* pod taktovkou **Ádáma Balázsa Galambosa** za sprievodu klaviristu **Jánosa Bacsiho** prednesom slovenskej a maďarskej štátnej hymny uviedol slávnosť.

Prítomných privítala predsedníčka SSB **Edita Hortiová**, ktorá zvlášť pozdravila pozvaných hostí. Zdôraznila, že presne

o týždeň uplynie desať rokov odvtedy, ako SSB odhalila toto pekné súsošie. Pred siedmimi rokmi umiestnila pri vchode do Historického parku aj informačnú tabuľu v slovenskom jazyku. E. Hortiová stručne zhrnula život a dielo sv. Cyrila a Metoda, ktorých vyslal na žiadosť kniežata Rastislava na Veľkú Moravu byzantský cisár Michal III. „*Vzdelaní vierozvestcovia tam prišli v r. 863. Vytvorili prvé slovanské písmo hlaholiku, preložili do staroslovienčiny mnohé časti biblie, početné náboženské a literárne články, podstatne obohatili slovanský jazyk,*“ konštatovala. „*Pápež Ján Pavol II. ich v roku 1980 vyhlásil za spolupatrons Európou. Úctu k nim prezentuje aj medzinárodná organizácia Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda so sídlom v Zlíne (Česká republika), ktorá na ich pamiatku každý rok usporadúva rad podujatí v Čechách, na Slovensku, v Bulharsku, Slovinsku a Grécku. Jej členom je aj SSB. Cieľom je vytvoriť medzinárodnú púť sv. Cyrila a Metoda vychádzajúcu z ich rodiska Saloník a končiacu na Morave vo Velehrade. V Maďarsku sa zatiaľ nepodarilo vytvoriť tím, ktorý by sa týmto zaoberal, hoci splňame všetky podmienky. Organizujeme oslavy, pre mládež výučbu o živote a činnosti vierozvestcov, prebieha archeologický výskum. Dodnes je aktuálny odkaz solúnskych bratov, aby sme žili v pokoji a mieri, aby sme používali svoj materinský jazyk, aby sme sa vzdelávali a učili. Verím, že sv. Cyril a Metod, ktorí dali Slovanom písanú formu ich jazyka a získali povolenie slúžiť liturgiu v reči ľudu, nás*

sv. Cyrila a Metoda v Zalaváre

počujú, vidia nás, s uspokojením sledujú naše aktivity a držia nad nami svoju ochrannú ruku,“ povedala vo svojom príhovore predsedníčka SSB.

Starosta obce Zalavár hovoril o tom, že spolupatrónov Európy si rovnako ctia na Západe i na Východe. Citoval z Apoštolského listu pápeža Jána Pavla II. z roku 1985 na

pamiatku evanjelizačného diela svätých Cyrila a Metoda: „Ani dnes nejstvie iná cesta k prekonaniu rôznych napätí a k náprave roztržiek a protikladov tak v Európe, ako aj na celom svete, lebo tieto javy hrozia, že vyvolajú strašné zničenie životov a hodnôt. Byť kresťanmi v súčasnej dobe znamená byť tvorcami vzájomného spoločenstva v Cirkvi i spoločnosti. K tomuto cieľu vedie otvorenosť voči bratom, vzájomné porozumenie a ochotná spolupráca veľkodušnou výmenou kultúrneho a duchovného dobra.“ József Lucz dodal, že územie dnešného Zalaváru bolo jedným z dôležitých dejísk vzniku slovanského písomníctva a tak sa stalo duchovným centrom slovanských národov, povolaným zachovať ich spoločnú minulosť.

Po slávnostných príhovoroch nasledovalo kladenie vencov k súsošiu sv. Cyrila a Metoda.

V miestnom *Kostole kráľovnej svätej ruženca* slúžil spomienkovú sv. omšu **vdp. Stanislav Brtoš** z Ružomberka. Z evanjelia čítala **Gita Tóthová**, spieval zbor Ozvena.

Dôstojný pán vo svojej kázni o. i. hovoril o tom, že sv. Cyril a Metod sú slávnymi mužmi našej viery a našich dejín. Oni zrealizovali vo svojom živote Kristove slová, ktoré zazneli v dnešnom evanjeliu: *Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium*. Odišli do cudzieho

Foto: *Lubomíra Fallerová*

sveta, aby tam priniesli a zvestovali Božie slovo, pričom v reči ľudu, ku ktorému boli poslaní. Spolu s náboženstvom priniesli aj kultúru. Pozdvihli národ na vyššiu úroveň, vytvorili predpoklady pre jeho ďalší rozvoj a takto ho zaradili do rodiny kultúrnych národov Európy. Ich spôsob pôsobenia dosiahol nevídané rozmery. V ich postupe išlo o novú katechézu, ktorú obhájili pred samotným Petrovým stolcom, pred pápežom Mikulášom I. v roku 867 a druhýkrát v roku 879 pred pápežom Jánom VIII. Práve na jednej z týchto ciest sa zastavili aj v Blatnohrade. História nám dnes odhalila fakty, ktoré sú dôkazom existencie tohto starobylého miesta. Slávením tejto pamätnej svätej omše ďakujeme za dar, ktorý sme dostali ako národ v osobách sv. Cyrila a Metoda. Strážme si dôverne obsah výroku, ktorý zdobí steny mnohých kostolov: – *Dedičstvo otcov zachovaj nám Pane*, – odznelo v kázni S. Brtoša.

Ako zvyčajne, po svätej omši sme si v kostole mohli vypočuť krásny koncert *Ozveny*.

Program sa tým však nekončil. Po obede v miestnej reštaurácii, kde nebolo jednoduché umiestniť viac ako 80 ľudí, sme sa vrátili do Historického parku. Tu sme si vypočuli prednášku renomovanej archeologičky *PhD. Ágnes Ritoókovej*, ktorá vedie výskum v areáli parku už 30 rokov. Pútavo nám

rozprávala nielen o vykopávkach a nálezoch, ale najmä o tom, čo potvrdili o živote a diele vierozvestcov. Ako konštatovala, toto územie Pribinovi daroval v roku 846 východofranský kráľ Ľudovít Nemec. V Blatnohrade Pribina postavil okrem pevnosti i viacero kostolov, ktoré teraz postupne odkrývajú.

Za vlády Pribinovho syna Kocel'a v rokoch 861 – 876 tu vyrástlo sídlo slovanskej vzdelanosti. Historické pramene a životopisy Konštantína (Cyrila) a Metoda uvádzajú, že apoštoli Slovanov sa tu zastavili spolu so svojimi žiakmi počas cesty do Ríma v roku 867. Kniežaťa Kocel'a oslovila myšlienka slovanskej liturgie a nechal vyškoliť asi 50 mladých učeníkov. Konštantín sa na územie Veľkej Moravy už nikdy nevrátil. V Ríme ochorel a roku 869 zomrel. Metod sa s vysvätenými kňazmi vydal späť na Moravu. Zastavili sa v Blatnohrade. Na žiadosť Kocel'a ho r. 869 pápež vymenoval za arcibiskupa a pápežského legáta s právomocou pre slovanské národy. Franským biskupom sa to nepáčilo, dokonca ho uväznili a až po urgencii pápeža to oľutovali a Metod mohol až do svojej smrti roku 885 pokračovať vo svojom poslaní.

Po prednáške sa účastníkom prihovoral starosta neďalekej obce *Zalaapáti Tibor Vincze*, ktorý nadhodil možnosť spolupráce s celoštátnymi národnostnými samosprávami v záujme vytvorenia infraštruktúry nadväzujúcej na pútnické miesto slovanských vierozvestcov, spolupatrónov Európy. Aj keď to stojí za zamyslenie, súčasná hospodárska situácia nielen u nás, ale aj v okolitých štátoch, v nás nevzbudzuje veľa optimizmu.

Vlasta Zsakaiová Držiková

Časopis *Budapeštiansky Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste. Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Deň, keď si Orava podmanila Budapešť

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti v spolupráci s obcou Nižná, slovenskými samosprávami III., IX. a XV. obvodu Budapešti a parlamentným hovorcom Slovákov v Maďarsku usporiadala dňa 22. apríla tematický deň Orava v Budapešti. Deň sa začal v Kostole sv. Ladislava spomienkovou slovenskou svätou omšou na počesť kanonika **Vojtecha Uhlára**, pokračoval vystúpením Folklórneho súboru *Oravan Senior* a skončil plesom, kde do tanca hrala nižnianska kapela *Golf*. Moderátorkou celého dňa bola predsedníčka hostiteľskej samosprávy **Eva Fábíánová**.

Kontakty medzi Slovenskou samosprávou XIII. obvodu Budapešti a obcou Nižná na Orave majú dlhoročné tradície. Užšiu spoluprácu datujú od roku 2015, keď sa v Budapešti prvýkrát udiala slávnosť na počesť slovenských pltníkov z Oravy a Liptova, ktorých Slováci v XIII. obvode považujú za zakladateľov tejto časti hlavného mesta. Vtedy odhalili pamätnú tabuľu na Pltníckej ulici, usporiadali sympóziu o slovenskom pltníctve a vďaka veľkodušnému daru obce Nižná v parku za sídlom samosprávy potomkovia tamojších pltníkov zbili a dočasne vystavili ozajstnú plť. V nasledujúcom roku žiaci budapeštianskej slovenskej školy a deti z Nižnej spolu strávili týždeň v Skanzene lodí v Neszmélyi, kde sa plť stala výstavným exponátom. Do Budapešti zavítala skupina učiteľov, ktorým domáci ukázali nielen pamätihodnosti hlavného mesta, ale spoločne sa zúčastnili na slovenskej svätej omši, ktorú samospráva už vyše 10 rokov pravidelne organizuje na počesť iniciátora výstavby Kostola sv. Ladislava Vojtecha Uhlára. Slováci z XIII. obvodu viackrát podnikli návštevu Nižnej, hlavne počas augustových pltníckych dní, kde sa ich kontakty prehĺbili.

Prirodzeným pokračovaním tejto spolupráce bolo 22. apríla pozvanie folklórneho súboru a tamojšej kapely *Golf* do Budapešti. Hostia z Oravy prišli už v piatok. Hneď na úvod ich po-

Foto: autorka

bytu im bývalá učiteľka, sprievodkyňa **Ruženka Néveryová** porozprávala zaujímavosti o Budapešti.

Omša na počesť V. Uhlára

V Kostole sv. Ladislava na Námestí mieru nasledujúci deň po trinásty raz usporiadal slovenský volený zbor obvodu spomienkovú svätú omšu, na ktorej sa zúčastnili veriaci zo *Santova*, *Mlynkov* a *Budapešti*. Obrad uviedlo posvätenie pamätnej tabule kanonika Vojtecha Uhlára. Na spomienkovej slávnosti s názvom *Život a dielo kanonika, ktorého nazývajú patrónom chudobných*, osobnosť V. Uhlára priblížili štipendista Juraja Bielika **Oliver Patay** a **Bálint Juhász**. Svätú omšu ako každý rok, aj teraz slúžil farár zo Slovenska **Stanislav Brtoš**, ktorý sa tentoraz pridal do autobusu k Oravcom a takto mohol trochu dlhší čas pobudnúť na mieste svojho niekdajšieho pôsobiska – v Budapešti, medzi Slováckmi v Maďarsku.

Pred omšou a počas nej spieval Budapeštiansky slovenský spevácky zbor *Ozvena* pod taktovkou **Ádáma Balázsa Galambosa**. Po svätej omši a koncerte *Ozveny* sa účastníci spomienkového stretnutia zišli v záhrade kostola na agapé, kde sa mohli osviežiť a porozprávať sa.

Folklórny program a ples

Pýcha, radosť, tvrdosť a láska – takto charakterizovala Oravu a jej oby-

vateľov predsedníčka Zväzu Slovákov v Maďarsku **Ruženka Egedová Baráneková** vo svojom pozdravnom príhovore. Môžu byť pyšní na krásnu prírodu, krásne kroje a ľudovú kultúru, z ktorej radosť odovzdávajú aj ostatným, pracujú tvrdo, veď to nie je najbohatšia oblasť Slovenska, ale o to láskavejšia.

Folklórny spolok *Oravan Senior* nás vo svojom programe ako na plti sprevádzal slovenskými regiónmi prostredníctvom piesní a tancov Po pltníckej choreografii a piesňach, pri ktorých speváčky sprevádzal na harmonike **Ján Homola**, nasledovali goralské tance, piesne z Gemera, tance z Horehronia, verbunk zo Zemplína, fľaškový tanec a napokon párový tanec zo Zemplína. Nevyčerpatelná energia a radosť zo spevu a tanca sprevádzali celé vystúpenie, čo ocenilo aj publikum. Ďakovné slová vyjadrili predsedníčka ZSM R. **Egedová Baráneková**, predseda Slovenskej samosprávy Novohradskej župy **Ferdinand Eged**, vedúca *Ozveny* **Zuzana Hollósyová** a, samozrejme, aj hostiteľka **Eva Fábíánová**.

Po vynikajúcom programe sa folkloristi prezliekli do „civilu“ a pripojili sa k účastníkom plesu. Kapela *Golf* bola dobrým výberom, v repertoári má šlágre z 80. rokov, tak slovenské, ako aj zahraničné, na ktoré sa prítomní veľmi dobre zabávali. Pred koncom plesu prišla na rad tombola, do ktorej prispeli darmi nielen hostelia, ale aj budapeštianske obvodné slovenské samosprávy a hostia z Oravy. Slovenská samospráva XIII. obvodu požiadala umelcov, ktorí mali v posledných rokoch výstavy v jej priestoroch, aby venovali po jednom diele do tomboly. Niekoľkí šťastlivci sa môžu tešiť maľbe **Beatrix Hruškovej** a fotografiám **Imricha Fuhla**, **Andrey Kissovej-Kohutovej** a **Atilu Orliczkého**.

V nedeľu čakala hostí zo Slovenska plavba loďou po Dunaji. Pobyt Oravcov v Budapešti sa skončil pri pamätnej tabuli slovenských pltníkov, kde položili veniec úcty a vďaky.

ef (LN)

Čabania v XIII. obvode Budapešti

Samospráva XIII. obvodu Budapešti v spolupráci s jedenástimi v tejto mestskej časti pôsobiacimi národnostnými volenými zbormi každoročne usporadúva v rámci *Dní obvodu* národnostný festival. Národnosti predstavili svoju kultúru a gastronómiu 27. mája tradične na Námestí mieru.

Podujatie sa začalo slávnostným krojovaným sprievodom v bočných uličkách. Prítomných v mene organizátorov privítali vicestarosta mestskej časti **Gergely Csiga** a predsedovia národnostných samospráv. Vicestarosta povedal, že si veľmi váži činnosť 11 národnostných zborov, s ktorými úspešne spolupracujú, čoho dôkazom je aj tento festival. Pripomenul, že v tejto mestskej časti bola spolupráca s národnostnými samosprávami zakotvená v zmluve už v roku 1995. Obvodná samospráva napomáha ich prácu aj finančne, formou súbehov, a prevádzkovaním *Domu národností*. Po slovensky prítomných pozdravila predsedníčka

Foto: E. Fábíánová (LN)

Slovenskej samosprávy XIII. obvodu v Budapešti **Eva Fábíánová**.

Na *Festivale národností Slovákov* zastupovali v kultúrnom programe členovia citarovej skupiny *Strapce* z Békešskej Čaby. Zahrali békešské pesničky a zožali obrovský úspech. V ďalšej časti kultúrneho programu vystúpili predstavitelia rusínskej, chorvátskej, poľskej, rómskej, rumunskej, bulharskej, nemeckej, arménskej, srbskej a gréckej národnosti.

Pred a počas vystúpenia citarovej skupiny vedenej **Marcellom Gergőom** si návštevníci stanu slovenskej samosprávy mohli pozrieť výstavku, ktorú pripravili aktivisti *Gastronomickej a turistickej jednoty dolnozemsých Slovákov Čaba300* na čele s **Ondrejom Kiszelyom**. Nechýbala ani ochutnávka slovenských špecialít. Tento rok Čabania priniesli novinku, „čabjanskje špiro“, alebo slovenský hotdog. O delikatesu bol celý deň veľký záujem, ale organizátori sa na veľký rad pripravili. Kým ľudia čakali v rade, mohli vyplniť kvíz o slovenských pamätihodnostiach a zaujímavostiach a za správne vylúštenie dostali sladkú odmenu, ale mohli si skúsiť šťastie aj vo „svini vo vreci“. Tam mohli vyhrať propagačné materiály organizácie Čaba300 alebo jej publikácie. Poslancom slovenského volebného zboru boli aj tento rok po ruke štípendisti **Juraja Bielika**, ktorí im celý deň všemožne pomáhali.

ef (LN)

Dni II. obvodu Budapešti

V Sade Andrása Mechwarta sa v sobotu 17. júna konali tradičné *Dni II. obvodu* Budapešti. Súčasťou bohatého programu bola prezentácia národností žijúcich v tejto mestskej časti. Národnostné samosprávy pripravili ochutnávku svojich tradičných jedál. Slovenský volený zbor na čele s **Eubomírou Fallerovou** ponúkal návštevníkom bryndzové halušky. Na veľkú radosť jeho stánok navštívil aj starosta obvodu **Gergely Őrsi**, aby ochutnal v Maďarsku dobre známu a obľúbenú sloven-

Foto: EF

skú špecialitu a porozprával sa s prítomnými.

Na podujatí je zvykom, že národnosti predstavia verejnosti svoju kultúru. Tento rok na pozvanie slovenskej samosprávy vystúpil *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena*. Pod taktovkou **Ádáma Balázsa Galambosa** a za sprievodu klaviristu **Jánosa Bacsího** s veľkým úspechom predniesol náročne upravené slovenské ľudové piesne.

zlh (LN)

Deň národností v Starom Budíne

V sobotu 24. júna sa v III. obvode hlavného mesta konal *Deň národností*. Pred Domom kultúry na Čobánskom námestí postavili organizátori javisko, vo dvore umiestnili šiatre pre národnostné samosprávy obvodu, pod ktorými niektorí varili, iní ponúkali prinesené jedlo typické pre danú národnosť. Na javisku sa striedali folklórne skupiny. Nás reprezentoval súbor *Pilišska rodinka* kom-

plexným programom: predniesol ľudové i moderné piesne a tanec. Na začiatku slovenského programu pozdravila prítomných predsedníčka slovenskej samosprávy **Edita Hortiová**. Pri slovenskom stánku mohli záujemcovia ochutnať bryndzové halušky, ale aj slovenské pivo. Gréci ponúkali lečo, Bulhari čevabčiči, Rumuni čorbu, Rómovia guláš a Chorváti perkelt. Nemci priniesli rôzne

zákusky, dolky s jablkami. Program sa veľmi dobre vydaril, príjemne sme sa porozprávali pri ochutnávke širokého sortimentu ponúkaných jedál. Členky Slovenskej národnostnej samosprávy III. obvodu **Edita Hortiová**, **Alžbeta Galdová** a **Zuzana Karkušová** ďakujú všetkým návštevníkom, ktorí prejavili záujem o ich podujatie.

Edita Hortiová

Významné výročia popredných slovenských dejateľov

145. výročie úmrtia

Jozefa Pozdecha

Pred 145 rokmi, 22. júna 1878, zomrel v Budapešti slovenský podnikateľ, zvonolejár, konštruktér, vynálezca a národný buditeľ **Jozef Pozdech**. Patril medzi najúspešnejších slovenských podnikateľov v Pešti. Narodil sa 23. februára roku 1811 v Hrnčiarovciach nad Parnou, kde si r. 1832 otvoril kováčsku dielňu. O dva roky neskôr vyrobil nový druh kováčskeho mechu, ktorý bol taký hľadaný, že sa majster v roku 1849 presťahoval do Pešti. V centre mesta si zriadil dielňu, firmu na opravu zvonov, ako aj sklad na Továrenskej ulici (dnes Námestie F. Liszta). Zaviedol i výrobu pluhov a kotiev pre riečne lode. Už v roku 1847 dostal prvé ocenenie za svoje výrobky, čestný diplom Uhorského priemyselného spolku. Najväčší úspech dosiahol vynálezom železnej zvonovej stolice s novým spôsobom zavesenia zvonov.

Rad radom dostával objednávky z veľkých miest monarchie, ako aj zo zahraničia (Francúzsko, Nemecko, Srbsko). Jeho výrobky ocenili diplomom v roku 1862 v Londýne, v roku 1868 v Paríži a v roku 1872 vo Viedni. Dvakrát ho vyznamenali Radom Františka Jozefa, r. 1873 záslužným krížom s korunou.

Pozdech sa výrazne zapájal do národného hnutia v Pešti. Bol jedným z popredných predstaviteľov Novej školy vedenej jeho zaťom J. N. Bobulom.

Angažoval sa aj v iniciatíve J. N. Bobulu založiť v Pešti tlačiareň a vydavateľstvo. Vlastnil akcie vydavateľstva Minerva a bol členom Pomocnej pokladnice. Na valnom zhromaždení slovenského Spevákkeho spolku v roku 1871 ho zvolili za predsedu.

16. decembra 2011 Slovenská samospráva XIII. obvodu a Samospráva XIII. obvodu Budapešti inštalovali pamätnú tabuľu J. Pozdecha na Lehelovej ulici č. 6.

Zvuk desiatok jeho zvonov dodnes počuť z veží mnohých kostolov. Pochovaný je v Budapešti.

230. výročie narodenia Jána Kollára

Medzi významné slovenské osobnosti, ktoré pôsobili v Pešť-Budíne, nesporne patrí evanjelický farár, básnik, jazykovedec, historik, zberateľ, vydavateľ ľudovej poézie **Ján Kollár** (29. 07. 1793 – 24. 01. 1852), pilier slovenskej evanjelickej komunity v Pešti. Na jeseň 1819 tu začal slúžiť ako kaplán po boku farára, seniora a kazateľa Jána Molnára.

Kollár sa od začiatku svojho pôsobenia v Pešti usiloval o otvorenie školy pre deti slovenských veriacich, čo sa mu v roku 1820 podarilo na Esterházyho (dnešnej Puškinovej) ulici. Na Deákovom námestí vybojoval samostatný slovenský zbor, ako aj založenie samostatnej peštianskej slovenskej cirkevnej obce. Ján Kollár už v 30. rokoch 19. storočia inicioval zbierku na výstavbu neskoršieho samostatného slovenského kostola, školy a fary na Rákócziho triede, čo sa podarilo aj vďaka jeho oduševneniu a nezlomnej vytrvalosti.

Pešť ako kultúrne centrum veľmi pozitívne pôsobila na Kollára. Písal nielen šlabikára a čítanky pre ľudovú školu, ale po vydaní *Slávy dcery* roku 1832 sa sústredil na verejnú, náučnú a kultúrno-politickú činnosť. V roku 1931 vydal svoje cirkevné prejavy, obsažné a myšlienkovito bohaté kázne vo dvoch zväzkoch pod názvom *Kázně a reči*. V prvom diele svojich kázní spomína, že

počet slovenských duší v evanjelickej cirkvi bol asi tritisíc, ale jeden druhého nepoznali. Významná bola aj jeho zberateľská činnosť. Medziiným v rokoch 1834 a 1835 vydal obsiahle dvojzväzkové *Národné piesňanky*.

Kollár svojou sugestívnou a horlivou osobnosťou dokázal zorganizovať a prebudiť národné povedomie slovenských veriacich. Jeho všestranná aktivita v slovenskom duchovnom, spoločenskom a kultúrnom živote je pozoruhodná. V roku 1826 spolu s úradníkom Miestodržiteľskej rady v Budíne Martinom Hamuljakom založili Slovenský čitateľský spolok, ktorý spojil katolícke a evanjelické krídlo slovenského národného hnutia. Kollárovi ponúkli predsedníctvo spolku, z ktorého však s odvolaním sa na jazykové problémy po roku vystúpil.

V dôsledku útokov zo strany nepriateľov cirkvi bol Kollár v búrlivom roku 1849 donútený presťahovať sa s rodinou do Viedne, kde pôsobil ako profesor slovanskej archeológie. (Ako prvý uskutočnil archeologický výskum v Blatnohrade, mieste pôsobenia sv. Cyrila a Metoda – poznámka LF).

Kollár zomrel náhle v roku 1852 vo veku 59 rokov. Jeho telesné pozostatky v roku 1904 previezli do Prahy, kde sú pochované na Olšanskom cintoríne.

Kollár prežil v Pešti takmer 30 rokov, počas ktorých sa stal v širokom kruhu známou postavou spoločenského a cirkevného života. Pamätná tabuľa emblematickej osobnosti pri evanjelickej chráme, fare a múzeu na Deákovom námestí jednoznačne potvrdzuje existenciu slovenského dejateľa v multikultúrnej a multietnickej Pešti v prvej polovici 19. storočia.

250 rokov od úmrtia Jána Kadavého

Dňa 11. augusta uplynie 250 rokov od úmrtia učiteľa, slovenského publicistu, vydavateľa, osvetového pracovníka a hudobného skladateľa **Jána Kadavého**. Narodil sa 7. apríla 1810 v Čechách, v obci Jestřábí v Krkonoších. V r. 1839 – 1848 pôsobil ako učí-

pôsobiacich v Pešť-Budíne

teľ slovenskej evanjelickej školy v Pešti. Toto pôsobisko prijal na pozvanie svojho priateľa Jána Kollára. Neskôr bol vychovávateľom a domácim učiteľom v jednej šľachtickej rodine. V posledných rokoch svojho života (v r. 1873 – 1883) sa stal zbormajstrom Slovenského spevokolu v Martine.

J. Kadavý bol autorom vlastenecských básní, najmä detských veršov a kratších próz. Angažoval sa za štúrovskú spisovnú slovenčinu, kvôli čomu bol v roku 1848 nútený opustiť Pešť. Bol zberateľom slovenských ľudových piesní, hudobným teoretikom a autorom príručky o hudbe pre mládež Malý spevák.

V roku 1845 J. Kadavý založili a viedol nedeľnú školu fungujúcu v rámci slovenského evanjelického zboru. Pôsobenie nedeľnej školy malo pri veľkom nedostatku slovenských škôl pozitívny aktivizačný a najmä výchovno-vzdelávací význam. Žiaľ, práve fungovanie nedeľnej školy vyvolalo konflikt medzi Kollárom a Kadavým. Kadavý bol totiž zástancom spisovnej slovenčiny a Kollár sa zas pridržal češtiny ako literárneho jazyka slovenských evanjelikov. Kadavého aktivity zamerané na obranu spisovnej slovenčiny vyústili do sporu, ktorý sa preniesol až na konvent. Konvent napokon nedeľnú školu zastavil, ale Kadavého

z učiteľskej služby neuvolnil. Nedorozumenie medzi Kollárom a Kadavým ukončila revolúcia. Kadavý v roku 1848 opustil Pešť.

Počas pôsobenia v Pešti bol Kadavý v písomnom kontakte s mnohými Slováckmi a aktívne pomáhal pri všetkých akciách, ktoré sa týkali národných vecí. Z jeho korešpondencie sa dozvedáme, že v roku 1846 viedol Slovenský spevokol. Tiež v tomto roku sa presťahoval do novej školskej budovy, ktorá sa nachádzala na Päťškovránkovej ulici (Ötpacsirta utca).

Kadavý je pochovaný na Národnom cintoríne v Martine.

Dr. Anna Kováčová

Boh je láska

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti pod vedením **Moniky Szélényiovej** v prvú júnovú nedeľu opäť zorganizovala slovenskú svätú omšu. V Božom stánku na Námestí Mihálya Horvátha v Budapešti slúžil obrad dôstojný pán **Radoslav Lenčoš** z farnosti Svätého Imricha v Štúrove. Na omšu prišli slovenskí veriaci z hlavného mesta, ale aj z Dabašu-Šáre, zo Santova a z Budaörsu. Na veľké potešenie organizátorov bola medzi nimi aj manželka pred dvomi rokmi zosnulého cukrára **Emila Valenčiča** z Verešváru, rodáčka zo Santova **Terézia Valenčičová**, ba aj turisti zo Slovenska, ktorí boli na výlete v Budapešti. Miništrovala a zo Svätého písma čítala **Beáta Erdeiová**, kantorom bol koncertný a chrámový organista **Štefan Nagy** z Kolárova.

Dôstojný pán na sviatok Najsvätejšej Trojice citoval z Evanjelia podľa Jána:

„Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život. Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby sa skrze neho svet spasil. Kto v neho verí, nie je súdený. Ale kto neverí, už je odsúdený, pretože neuveril v meno Jednorodeného Božieho Syna.“ (Jn 3, 16-18)

Dôstojný pán vo svojej kázni poukázal na nepochopiteľné tajomstvo, v ktorom veríme a v ktorom vyznávame: *„Najsvätejšia Trojica je jeden Boh, v ktorom sú tri osoby – Otec, Syn a Duch Svätý. Každá osoba je celý a pravý Boh.“* Boh už na začiatku Biblie vystupuje v podobe Božej Trojice, keď v množnom čísle v knihe Genesis čítame: *„Utvorme človeka na svoj obraz, na svoju podobu...“* Neodkazuje tu na iné bytosti (anjelov atď.), ale hovorí sám so sebou v množnom čísle, keďže je trojjediný.

Foto: ZLH

Dôstojný pán uviedol aj príbeh dánskeho filozofa **Sorena Kierkegaarda**, ktorý raz viedol rozhovor s moslimom. *„A keď sa tak bavili o Bohu, tak ten moslim nakoniec na záver rozhovoru ako víťaz povie, že Boh, Alah, je iba jeden. Akoby teda mohol mať syna rovnakých duchovných schopností?“* Kierkegaard mu odvetil: *„My, kresťania, veríme, že Boh je láska. Akoby teda mohol byť sám a nežiť v spoločnosti?“*

Po slávnostnom obrade veriaci spoločne odišli na faru na agapé. Predsedníčka Slovenskej samosprávy VIII. obvodu **Monika Szélényiová** využila príležitosť a v mene zboru poďakovala dôstojnému pánovi **Radoslavovi Lenčošovi**, **Beáte Erdeiovej** a **Štefanovi Nagyovi** za ich službu a veriacim za účasť na slovenskej svätej omši.

Zoltán L. Havas (LN)

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Levente Galda
Rozália Papová Polereczká
Júlia Szabová Marloková
Zuzana Szabová
Monika Szelényiová

Sekretárka:
Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:
Akadémia ul. 1, Budapešť 1054
Telefón: 374-0635
E-mailová adresa:
ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo

Na margo prvej konferencie o kultúrnom dedičstve Slovákov v Budapešti

– Ako sa zrodila myšlienka prvej konferencie o kultúrnom dedičstve Slovákov v Budapešti? – touto otázkou začala svoje vystúpenie kulturologička **Dr. Anna Kováčová** 16. mája na pôde *Komunitného centra farnosti kostola sv. Jána Krstiteľa*, pomenovaného po biskupovi Vilmosovi Aporovi, v XII. obvode hlavného mesta. Pre organizátora tohto podujatia, predsedu slovenskej samosprávy tejto mestskej časti **Michala Hrivnáka**, bol milým prekvapením počet záujemcov. Zaplnili sálu, ktorá sa spočiatku zdala byť príliš veľká, ale napokon vysvitlo, že len-len stačila.

– *Budapešť je multikultúrne hlavné mesto, v ktorom žijú nielen Maďari, ale aj početní príslušníci rôznych národných a etnických menšín*, – povedal 22. apríla 1996 primátor Budapešti **Gábor Demszky** na slávnostnom odovzdaní sídla štyroch oblastných národnostných samospráv – nemeckej, poľskej, slovenskej a rómskej. Slávnostný akt sa konal na Ulici Akadémie č. 1 v V. obvode Budapešti. Slovenskú samosprávu zastupovala predsedníčka **Zuzana Hollósyová** a prítomní boli aj členovia jednotlivých národnostných zborov.

Rok po založení *Slovenskej samosprávy Budapešti* usporiadal zbor konferenciu pod názvom *Kultúrne dedičstvo budapeštianskych Slovákov*. Bola to prvá konferencia na túto tému. Jej organizovanie inicioval vtedajší vedúci Kultúrnej komisie SSB, novinár Michal Hrivnák, súčasný predseda Slovenskej samosprávy XII. obvodu. Konferencia s medzinárodnou účasťou sa konala 14. a 15. novembra 1997. O rok neskôr, pred 25 rokmi, sa zrodila 253-stranová dvojjazyčná publikácia s totožným názvom, ktorú zostavil Michal Hrivnák.

Na rokovaní odznelo 12 prednášok a 3 pripomienky. Medzi účastníkmi boli slovenskí a maďarskí odborníci z oblasti histórie kultúry, etnografie, sociológie a masmédií. Prednášky sa zaoberali minulosťou budapeštianskych Slovákov, ich kultúrou, tradíciami, spolkami, literárnou činnosťou,

cirkevným životom atď. Michal Hrivnák napísal v roku 1997 o konferencii článok, ktorý bol uverejnený v decembrovom čísle časopisu *Budapeštiansky Slovák*.

Bola to nepochybne významná kultúrohistorická udalosť, keďže na túto tému sa podobné rokovanie odborníkov dodnes nekonalo. Jej cieľom bolo odhaliť a zverejniť kultúrohistorické poznatky súvisiace s tunajšou slovenskou národnosťou, ktorá je integrálnou súčasťou kultúrnej histórie hlavného mesta i univerzálnej histórie slovenskej kultúry. Dlhodobým cieľom konferencie bolo inšpirovať členov jednotlivých slovenských samospráv mapovať, spracúvať a zachovať kultúrne dedičstvo Slovákov v Budapešti. Pod jej vplyvom v hlavnom meste umiestnili viac ako 22 pamätných tabúľ na počesť tu pôsobiacich významných osobností slovenského pôvodu.

Žiaľ, na túto konferenciu nenadviazali ďalšie, čo je nepochopiteľné už aj preto, lebo onoho času mala veľký úspech a odvtedy sa zrodili 2 či 3 doktorské dizertácie a niekoľko tuctov štúdií venovaných kultúrnemu dedičstvu Slovákov v Budapešti. Odborníci, príslušníci mladšej generácie, ktorí by prednáškami či štúdiami vedeli obohatiť toto kultúrne dedičstvo, sú medzi nami. Podľa môjho názoru by mala význam napríklad konferencia s názvom *Z minulosti slovenskej komunity Budapešti*. Terajšie vedenie SSB by sa mohlo podujat' na jej uskutočnenie. Mohli by jej predchádzať periodicky usporadúvané kultúrno-historické prednášky o minulosti a súčasnosti budapeštianskych Slovákov. Prednášať by mohli odborníci zo Slovenska a Maďarska zaoberajúci sa výskumom významných slovenských osobností.

Výskum pokračuje a Slováci v Maďarsku, ako aj budapeštianski Slováci si musia uvedomiť, že silní môžu byť len vtedy, ak obhájajú svoju kultúru a zachovávajú svoje kultúrne dedičstvo.

Dr. Anna Kováčová

Spomienka na Antona Straku v Zugló

Slovenská samospráva XIV. obvodu Budapešti od roku 2003 každoročne vzdáva hold diplomatovi **Antonovi Strakovi** formou kladenia vencov k pamätnej tabuli umiestnenej na fasáde domu na Americkej ceste č. 37, v ktorom počas svojho pobytu v Budapešti v rokoch 1925 – 1936 býval a od roku 1932 organizoval známe piatkové večierky. V tomto roku sme sa pred vilou *Rosinovcov* stretli 12. mája, aby sme si spoločne pripomenuli tunajšie pôsobenie tlačového atašé Československej republiky a jeho odkaz súčasnosti. Anton Straka sa snažil vybudovať most prepájajúci rôzne kultúry. Podporoval mladých českých, slovenských a maďarských umelcov, najmä spisovateľov a básnikov. Dom, v ktorom počas svojho pobytu v Budapešti žil, sa stal významným centrom literárneho a kultúrneho života v medzivojnovom období.

Medzi zhromaždenými, ktorých privítala predsedníčka Slovenskej samosprávy Zugló-Budapešť **Anna Ištvánová**, boli predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková**, riaditeľka slovenského inštitútu **Michaela Pánisová Ležáková**, ktorú sprevádzala bývalá riaditeľka SI **Ildikó Šipošová**. České centrum zastupoval **Róber Gál** a Kruh priateľov Bohémia **Otto Zachár**. Medzi prítomnými boli zástupcovia viacerých slovenských samospráv Budapešti.

Od Anny Ištvánovej sme sa dozvedeli, že tento rok je jubilejný. Uplynulo 20 rokov odvtedy, ako vtedajšia predsed-

Foto: LF

nička Slovenskej samosprávy XIV. obvodu **Jozefína Hontiová Klányiová** spoločne s členmi zboru **Pavlom Maulikom** a **Pavlom Bensóom** umiestnili na niekdajšiu vilu *Rosinovcov* pamätnú tabuľu A. Straku. Slávnostnému aktu predchádzala konferencia, ktorú usporiadali 10. júla 2003 spoločne s Českým centrom a českými a slovenskými kultúrnymi inštitúciami pri príležitosti 110. výročia narodenia Antona Straku.

V zime roku 2005 iniciovala slovenská samospráva obnovenie fasády domu na Americkej ceste č. 37, čo sa v roku 2006 za pomoci Kancelárie starostu mestskej časti Zugló aj podarilo. Počas uplynulých dvadsiatich rokov zorganizovala samospráva na počesť Antona Straku viacero konferencií. Na jednej z nich sa zúčastnil aj jeho právnik **Martin Palán**, ktorý je zároveň správcom pozostalosti A. Straku. O živote diplomata sa zrodila aj kniha. Jej

autorkou je bývalá štipendistka Slovenskej samosprávy Zugló-Budapešť **Borbála Csomaová**. Vďaka nej sa Anton Straka opäť dostal do povedomia vedeckej verejnosti.

Ako povedala A. Ištvánová, Slovenská samospráva XIV. obvodu má v budúcnosti v úmysle pokračovať v rekonštrukcii vonkajšej časti budovy a v jej plánoch figuruje aj usporiadanie konferencie.

Na úvod jubilejného stretnutia poslucháčka prvého ročníka ELTE, odboru grécky a slovenský jazyk **Nikolletta Vandroveczová**, po slovensky zarecitovala báseň *Attilu Józsefa*. Na záver, tak isto po slovensky, zarecitoval báseň *Jána Smreka* študent prvého ročníka ELTE, odboru slovenčina a poľština **Daniel Páj**.

Potom prítomní položili vence k pamätnej tabuli Antona Straku.

Podujatie pokračovalo v Dome národnosti XIV. obvodu, kde mal o Antonovi Strakovi prednášku docent filozofickej fakulty ELTE **Dr. habil. Andor Mészáros**. Dozvedeli sme sa, po akom neľahkom období pôsobil Anton Straka v Budapešti a ako mu jubilejný, 10. svetový kongres PEN klubu usporiadaný v Budapešti vnukol myšlienku prostredníctvom kultúry obnoviť, oživiť slovensko-česko-maďarské vzťahy.

Podujatie venované Antonovi Strakovi ukončila neformálna recepcia v duchu jeho piatkových kultúrnych večerov.

Anna Ištvánová
Eubomíra Fallerová

Spoločnosť SlovakUm v Peštianskom Alžbetine

Neviem, či náhodou alebo úmyselne pripadlo podujatie o ostroumne nazvanej spoločnosti na deň so zaujímavým dátumom plným dvojok a trojok, teda na 23. 3. 2023. Predsedníčka Slovenskej samosprávy XX. obvodu **Alžbeta Árgyelánová** privítala prítomných, medzi ktorými boli predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková**, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**, národnostný referent Ministerstva vnútra **Štefan Kraslán**, podpredseda SSB **Pavol Beňo**, referentka pre národnostné samosprávy XX. obvodu **Ildika Marosióvá Benedeková**, predsedníčka organizačne pridruženej slovenskej samosprávy II. obvodu **Lubomíra Fallová**, predseda Klubu slovenských dôchodcov **Ján Kukučka** a príslušníci slovenskej komunity Peštianskeho Alžbetína.

Podujatie bolo zamerané na vydateľskú činnosť *Neziskovej verejnoprospešnej spoločnosti s ručením obmedzeným pre služby a využitie nehnuteľností SlovakUm*, pôsobiacej pri CSSM. Jej konateľ **Imrich Fuhl** na úvod pochválil organizátorov, že pravidelne usporadúvajú stretnutia s našimi literátmi. Následne prešiel na činnosť spoločnosti, ktorá vydáva týždenník *Ludové noviny*, ročenku *Náš kalendár* a ďalšie publikácie a má na starosti aj nehnuteľnosti CSSM. I. Fuhl na začiatku svojho vystúpenia hovoril po slovensky aj po maďarsky, ale neskôr na žiadosť prítomných prešiel na maďarčinu, ktorú občas okoreňoval slovenskými výrazmi, zdôrazňujúcimi pre neho charakteristický humor a spôsob vyjadrovania.

Počiatky spoločnosti siahajú do obdobia, keď zaniklo štátne vydateľstvo národnostných publikácií. CSSM nemá možnosť bezprostredne spravovať vydateľské práva, preto sa rozhodla iniciovať zrod neziskovej spoločnosti, ktorá by sa popri vydateľskej činnosti, ako aj starostlivosti o oblasť domy a dedinské múzeá Slovákov v Maďarsku, starala aj o nehnuteľnosti. Tak vznikla eseročka pod ná-

zvom *Legatum*, ktorá sa pred ôsmimi rokmi transformovala na SlovakUm. „Teda už osem rokov som konateľom tejto spoločnosti, ktorej hlavná úloha spočíva vo vydávaní *Ludových novín*, týždenníka Slovákov v Maďarsku. S tým je spojený rad úloh, z ktorých som nemal obavy, pretože s touto oblasťou som mal skúsenosti. Ani vydateľská činnosť mi nerobila problémy. Jedinej veci som sa obával, a to úlohy súvisiacej so využitím nehnuteľností.“ V súčasnosti sa ich počet znížil, ale skutočne veľká úloha čaká spoločnosť po dokončení rekonštrukcie kostola na Rákócziho triede.

Imrich Fuhl hovoril o potrebe písaného slova, o tom, že *my, Slováci v Maďarsku, sme dovtedy, kým pocítujeme potrebu mať písané slovo, lebo ako sa hovorí: národ žije v jazyku*. On sám používa obidva jazyky, o čom svedčí aj dvojjazyčná kniha *Extrakt* či *FuhlExtra*, ktorú vlani vydal na vlastné náklady.

Slovenský literárny život v Maďarsku bol na vrchole svojej slávy v 70. a hlavne 80. rokoch. V r. 1978 vyšla publikácia *Výhonky*, prvá naša literárna antológia v slovenskom jazyku od päťdesiatych rokov, ktorá obsahovala práce piatich autorov. Prozaikov **Michala Hrivnáka** a **Pavla Kondača** a básnikov **Juraja Marika**, **Gregora Papučka** a **Alexandra Kormoša**. V roku 2018 vydala spoločnosť jej reprint, po ktorom nasledovalo znovuyydanie antológie detskej poézie našich autorov *Fialôčka, fiala* a reprintové vydanie prvej samostatnej zbierky Alexandra Kormoša *Polyfónia*.

Vydateľstvo sa snaží nezabúdať na školy, preto vlani odštartovalo projekt s názvom *Ludo*. Tento projekt má v úmysle dať deťom, ale aj pedagógom do rúk pomôcku k výučbe slovenčiny, ktorú zostavuje kolega novinár a pedagóg **Atila Rusnák**.

Kedysi boli *Ludové noviny* plné aj rozsiahlejších článkov, v súčasnosti sú texty kratšie a dopĺňujú ich farebné fotografie. Dlhšie príspevky prináša štvrťročne vydávaná príloha *Ludových*

novín s názvom *Lúč*. Ročenka *Náš kalendár* vychádza plynule od roku 1948. Zostavujú ju profesionálni novinári a fotografi. Je to publikácia CSSM, preto sa zameriava na činnosť nášho najvyššieho voleného zboru a jeho inštitúcií, ale predstavuje aj bohaté dianie v našich mestách a obciach, známe osobnosti z radov Slovákov v Maďarsku, literárnu tvorbu, historické udalosti, ako aj zaujímavosti pre ženy, deti, vtipy a krížovky.

Spoločnosť vydáva nielen knihy. Vlani vďaka nej uzrela svetlo sveta mapa s názvom *Slovenská Budapešť*. Zo zaujímavostí pri jej zrode možno spomenúť, že sa jej zostavovatelia napríklad naučili, na čo sú dobré a ako treba tvoriť piktogramy a vôbec zistili, ako sa taká mapa robí. Tento projekt bude mať pokračovanie na internete a rozmyšľáme aj nad aplikáciou do mobilných telefónov.

Okrem už spomenutých reprintov vydala spoločnosť *Hviezdy nebesá: stošesťdesiat haiku zablyšťalo sa* od **Gregora Papučka**, *Slovenskú kuchyňu Zoltána Bárkányiho* a zbierku poviedok *Návšteva* od toho istého autora.

Na záver **Mária Benczeová** poďakovala prednášateľovi, že bol ochotný znova prijať pozvanie do Knižnice Csili a **Alžbeta Hollerová Račková** konštatovala, že po dokončení *Slovenského kultúrneho centra* na pôde evanjelického kostola na Rákócziho triede jeho prevádzku bude mať na starosti SlovakUm. Spoločnosť čaká nemalá úloha, pretože do centra, v ktorom sa zriadi *Galéria Slovákov v Maďarsku*, sa nastávajú *Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku*, samotná hospodárska spoločnosť, *redakcia Ludových novín*, *knížnica a dokumentačné centrum*, *Slovenské divadlo Vertigo*, ako aj tie umelecké telesá, ktoré majú v súčasnosti problémy s priestormi, napr. *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena* a *Tanečný spolok Lipa*.

Po živej diskusii pozvala **Alžbeta Árgyelánová** prítomných na malé posedenie.

Verejné zasadnutie v XX. obvode

Dňa 12. júna usporiadala *Slovenská samospráva Peštianskeho Alžbetína* verejné zasadnutie, na ktorom rekapitulovala svoju minuloročnú činnosť. Hneď na úvod predsedníčka zboru **Alžbeta Árgyelánová** informovala prítomných, že úradné dokumenty o ich práci pravidelne uverejňujú na webovej stránke Samosprávy Pesterzsébetu. A. Árgyelánová vyzdvihla niekoľko podujatí. Zaujímavé boli prednáška kulturologičky **Dr. Anny Kováčovej** o minulosti, prítomnosti a budúcnosti časopisu *Budapeštiansky Slovák*, ktorú usporiadali v spolupráci so Slovenskou samosprávou II. obvodu, výstava malieb **Beatrix Hruškovej**, prednášky o Slovensku prebiehajúce v rámci Klubu svetobežníkov, beseda o vydavateľskej činnosti spoločnosti *SlovakUm*, usporiadaná takisto v spo-

lupráci so Slovenskou samosprávou II. obvodu, aj prednáška o Dunaedháze, spoločný počin so slovenskou samosprávou tejto obce. Slovenský volený zbor Peštianskeho Alžbetína sa v septembri prezentoval na Dni národnosti XX. obvodu a zúčastnil sa aj na advenčnom podujatí. Jeho členovia sú pravidelnými návštevníkmi programov Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, Slovenskej samosprávy Budapešti a početných obvodných slovenských volených zborov. Na záver referátu Alžbeta Árgyelánová vyslovila slová vďaky svojim kolegom, ako aj aktivistom, ktorí pomáhajú zviditeľňovať miestnych Slovákov. Zvlášť sa poďakovala za poskytovanú pomoc referentke pre národnostné samosprávy **Il-dike Marosiovej Benedekovej**, prítomnej na tomto rokovaní.

Po verejnom zasadnutí nasledovalo vystúpenie detskej tanečnej skupiny *Fialka* z Kerestúru. Táto skupina vznikla z iniciatívy vedúcej Spolku za zachovanie tradičnej ľudovej kultúry Rákosvölgye a predsedníčky Slovenskej samosprávy XVII. obvodu **Rozálie Papovej Polereczkej**, s ktorou od tohto roku spolupracuje ako umelecká vedúca predsedníčka Slovenskej samosprávy VIII. obvodu **Monika Szélényiová**. Za pomerne krátku dobu nacvičila so šiestimi dievčatami a dvomi chlapcami vo veku od 4 do 12 rokov milú choreografiu – hru na Helišku a niekoľko pesničiek a básničiek.

Príjemné slnečné júnové popoludnie v XX. obvode sa skončilo skromným pohostením a priateľskými rozhovormi.

Eubomíra Fallerová

Slovenskí poslanci II. obvodu na oslavách v Slovenskom Komlóši

Tohto roku si v *Slovenskom Komlóši* v predposledný aprílový víkend pripomenuli 277. výročie založenia mesta. Dvojdňové oslavy sa začali pri pamätníku osídlencov *Došli sme*, ku ktorému položili vence úcty a vďaky aj členovia delegácií z hlavného mesta: predsedníčka CSSM a Kruhu priateľov Slovenského Komlóša **Alžbeta Hollerová Račková**, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik** a členovia Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti na čele s **Eubomírou Fallerovou**. Spolu s vedúcimi predstaviteľmi mesta a vzácnymi hosťami z domova i zo zahraničia sa zúčastnili na slávnostnom zasadnutí mestského zastupiteľstva a odovzdaní vyznamenaní **Pro urbe** a **Mladý talent Slovenského Komlóša** v *Dome prírody*, odkiaľ sa presunuli na nádvorie krásne obnoveného *Slovenského spoločenského domu*.

Popoludní sa na Novej tržnici konal veľkolepý kultúrny program spojený s ochutnávkou dolnozemskej slovenských špecialít. V kultúrnom programe sa najprv predstavila chýrna *Mládež-*

nická dychovka zo Slovenského Komlóša, potom sa na javisku striedali tanečníci a speváci. Fantastický výkon predviedli domáci tanečníci spolku *Komlós* a o skvelý program sa postarala aj hudobná, spevácka a tanečná zložka súboru *Vreteno* z vojvodinského Kysáča. Na dôvažok vystúpil harmonikár, laureát ceny Pro Cultura Slovaca **Ondrej Maglovský**. Ako tradične v tento deň trojčlenná porota vyhlásila výsledky súťaže o najlepšiu suchú klobásu.

Predstavitelia slovenského voleného zboru II. obvodu Budapešti spojili počas návštevy *Slovenského Komlóša* príjemné s užitočným. Predsedníčka **Eubomíra Fallerová** a poslanec **Štefan Kollár** sa zúčastnili na všetkých programoch.

–*Čo vás privádza do Slovenského Komlóša?*– opýtali sme sa predsedníčky zboru.

– Medzi našimi voličmi v II. obvode Budapešti je niekoľko významných komlóšskych rodákov, ako napríklad herečka Zsuzsa Gyurkovicsová a profesorka Anna Divičanová. Z úcty k nim

a vďaka nim sme pred ôsmimi rokmi nadviazali priateľské styky s Klubom priateľov Slovenského Komlóša. Zaujímalo nás, odkiaľ pochádzajú, kde pramenia ich silné väzby, hrdosť k rodisku i k slovenskosti. Do tohto pozoruhodného dolnozemskej mesta a jeho obyvateľov sme sa tak zaľúbili, že sem chodievame vždy, keď na to máme možnosť. Uzatvorili sme zmluvu o spolupráci so Slovenskou samosprávou Slovenského Komlóša, miestnou slovenskou školou, spomínaným Kruhom priateľov. Na Deň II. obvodu sme raz pozvali tanečný súbor *Komlós* a vlni komlóšsku mládežnícku dychovku, obe telesá mali obrovský úspech.

Obdivujem Komlóšanov, že majú komu odovzdať dedičstvo svojich predkov, dokážu si získať mládež. Dôkazom toho bolo udelenie vyznamenania *Mladý talent Slovenského Komlóša*, ktoré dnes prevzalo päť mladých ľudí. Ctím si mládež, ktorá už v ranom veku chce v živote niečo dosiahnuť a ktorá pre to aj veľa robí.

Erika Trenková, vzs

Valné zhromaždenie Kruhu Komlóšanov

Posledný májový deň sa v *Dome národnosti mestskej časti Zugló* konalo valné zhromaždenie *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša*. Prítomní si na úvod uctili pamiatku členov zosnulých v uplynulom období. Prijemným prekvapením bolo vystúpenie speváčky *Veroniky Liškovej*, ktorá predniesla kyticu krásnych ľudových piesní z Malej Tarče.

Po úvodnej hudobnej vložke predsedníčka Kruhu *Alžbeta Hollerová Račková* predniesla správu o činnosti spolku za uplynulý rok. Zrekapitulovala najvýznamnejšie podujatia, medzi ktoré patrila výstava diel akademického maliara *Alexandra Szokolayho* usporiadaná v Budapešti a v Segedíne pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia. Spolok po celý rok udržiaval úzke kontakty s mestskou i so slovenskou samosprávou Slovenského Komlóša, ako aj s rôznymi tamjšími spoločenskými organizáciami. Členovia Kruhu sa pravidelne zúčastňujú na ich akciách a predstavitelia mesta sú častými hosťami na podujatiach zoskupenia v Budapešti. Pani predsedníčka konštatovala, že Komlóšania sú aktívnymi činiteľmi slovenského života v Budapešti. Takmer niet takej obvodnej slovenskej samosprávy, v ktorej by nebol členom aspoň jeden komlóšsky rodák. Táto skutočnosť umožňuje úzku spoluprácu s jednotlivými slovenskými volenými zbormi pri organizovaní spoločných podujatí, respektíve

mobilizáciu členstva na akcie slovenských samospráv. Prejavilo sa to napríklad na hojnej účasti na výstave Alexandra Szokolayho v Slovenskom inštitúte, či drevorezbára *Michala Zsolnaiho* v XVIII. obvode Budapešti, ako aj na Dni budapeštianskych Slovákov.

A. Hollerová Račková vo svojom referáte informovala o tom, že predsedníctvo spolku zasadalo pravidelne. Dozorná rada schválila správu o hospodárení Kruhu. Skromné príjmy pochádzali z podpôr slovenských samospráv a z členských príspevkov. Použité boli na vydanie katalógu k výstave A. Szokolayho a hradenie výdavkov spojených s organizovaním podujatí. Hospodárenie spolku v uplynulom roku bolo vyrovnané.

Pani predsedníčka po schválení správ o činnosti a o hospodárení Kruhu v uplynulom roku navrhla plán činnosti na nastávajúce obdobie, v ktorom vyzdvihla vydanie albumu umeleckého drevorezbára Michala Zsolnaiho pri príležitosti jeho nastávajúcich 80. narodenín. Bola by to náročná práca z hľadiska redigovania a tlačiarenskej predprípravy, ale hlavne čo sa týka získania sponzorov. Ďalšou navrhovanou akciou bola prezentácia druhého vydania zbierky poviedok *Istvána Gábor* *Benedeka* „Komlóšska tóra“ v Slovenskom Komlóši. Pôvodne sa mala konať pred dvoma rokmi, ale nemohla sa uskutočniť kvôli protipandemickým

opatreniam. Bohužiaľ, autor sa komlóšskeho krstu druhého vydania nedožil, zomrel vlni v septembri. Taktiež v Komlóši by sa mohla konať prednáška stavebného inžiniera *Jána Karkuša* o výstavbe mosta cez Dunaj medzi Komáromom a Komárnom, s ktorou sa predstavil vlni v hlavnom meste. Iste by zaujala aj verejnosť v jeho rodisku.

Koncom augusta – začiatkom septembra by sa mohol uskutočniť výlet členov do mesta Čorváš, na sálaš komlóšskej rodáčky *Zuzany Kukučkovej*, ktorá predstavuje záujemcom klasický život na samote.

V jesennom období navrhla pani predsedníčka usporiadať v Budapešti výstavu textílií komlóšskeho tkáčskeho majstra *Zoltána Sávolta*.

V novembri zavíta do Budapešti operná speváčka *Edita Šutová*, komlóška rodáčka žijúca vo Švajčiarsku. Bolo by veľkým úspechom, keby sa podarilo zorganizovať komorný koncert pre členov spolku.

Dôležitou úlohou nastávajúceho obdobia bude príprava na voľby nového vedenia Kruhu a aktualizácia jeho stanov.

Po čulej diskusii prítomní schválili návrh činnosti na tento rok. Valné zhromaždenie Kruhu priateľov Slovenského Komlóša pokračovalo voľnou diskusiou pri prestretom stole a ochutnávkou pravých komlóšskych špecialít.

Pavol Beňo

Výstava drevorezieb Michala Zsolnaiho

Vo Veľkej knižnici XVIII. obvodu Budapešti, mestskej časti zvanej Lőrincz – Vavrinec, sa 25. apríla zišli záujemcovia o drevorezbárske umenie, aby sa kochali pohľadom na diela ľudového umelca, drevorezbára *Michala Zsolnaiho*.

Knihy a diela zhotovené z dreva si neprotirečia, dobre sa znášajú v jednej budove a to nielen preto, lebo sú z dreva.

Drevorezbárstvo je pradávne remeslo, hádam ešte staršie ako obrábanie kameňa, avšak málokto sa mu venuje. Výstava drevorezbára, ľudového umelca Michala Zsolnaiho nazvaná *Výber opäť* upriamuje pozornosť na toto staré remeslo.

Výstavu otvoril reštaurátor-výtvarný umelec *Peter E.*

Kottek, ktorý pútavo hodnotil vystavené diela a životnú dráhu ich autora. Ako sme sa od drevorezbára dozvedeli, občas aj on pracuje s kameňom, ale drevo je jeho srdcu najmilšie, aj preto sú vystavené diela z dreva.

Michal Zsolnai mohol mať asi šesť rokov, keď sa v Slovenskom Komlóši začal zobrať drevom. Drevorezbárstvo bolo dlho iba jeho koníčkom. Stredná škola, vojenčina, univerzita, potom, dakedy v osemdesiatych rokoch, mu jeden známy poradil, aby dal ohodnotiť svoje diela. Tak sa aj stalo a odvtedy sa zúčastňuje na výstavách. V roku 1992 získal titul ľudový umelec.

– Vtedy sa so mnou rozbehol život. Chodil som so svojimi prácami z výstavy na výstavu. Najprv som ich počítal,

Montague a Capuletová

V Srbskom divadle v Budapešti bolo 14. júna rušno. Divadelný krúžok slovenského gymnázia a žiackeho domova a Slovenské divadlo Vertigo v ten deň dvakrát uviedli premiéru svetoznámej hry Williama Shakespeara *Rómeo a Júlia* v originálnom, úplne netradičnom prevedení. Odbornou poradkyňou a producentkou bola **Daniela Onodiová**, pedagogickou vedúcou **Enikő Óváriová**, režisérkou **Ági Jókaiová**. Text zostavili členovia divadelného krúžku, **Luca Šarlota Kovácsová** bola autorkou básní. Plagát navrhol **Ondrej Számel**. Herecké obsadenie: **Dora Szekeresová, Stela Styevóová, Hana Barbara Nyergesová, Liliana Berkiová, L. Š. Kovácsová, Ladislav Rafael Liška, Adam Tungli a Mark Lotár Bónis**. Záujemcov o obidve predstavenia bolo neúrekom, organizátori nestačili prinášať stoličky. Večernú premiéru si prišiel pozrieť aj rodák zo Slovenského Komlóša, spisovateľ **Pavol Závada**, ktorý súhlasil s tým, že sa stane „krstným otcom“ spoločného hereckého krúžku Slovenského divadla Vertigo a Budapeštianskeho slovenského gymnázia a žiackeho domova.

Bola som zvedavá, ako sa zrodil nápad zapojiť gymnazistov do divadelnej činnosti. Na moju otázku odpovedala **Enikő Óváriová** nasledovne: Od septembra 2022 pracujem ako vychovávateľka v žiackom domove budapeštianskej slovenskej školy. Naša inštitú-

Foto: G. Kunszt

cia nie je len ubytovňa či nocľaháreň. Mojou úlohou je pozorne sledovať štúdium študentov patriacich do mojej skupiny a pomáhať im, ak je to potrebné. Môžu sa na mňa obrátiť s akoukoľvek prosbou či problémom. Študenti sa popri štúdiu môžu zapájať do rôznych činností. Ja vediem napríklad raz do týždňa remeselnícky krúžok. Každý mesiac si záujemcovia môžu vyskúšať iné remeslo. Medzi najobľúbenejšími boli doteraz farbenie kamienkov, vyfarbovanie mandaly, pečenie medovníkov a zhotovovanie mydla. Keďže v škole už pár rokov nie je divadelný krúžok, dostala som za úlohu oživiť túto činnosť. Trochu, presnejšie veľmi, ma to vyľakalo. Divadlo, herectvo sú mi dosť vzdialené. Pravidelne navštevujem rôzne divadelné predstavenia, ale pozeráť sa je jedna vec a robiť zase druhá. Rozmýšľala som, čo s tým, ako to vy-

riešiť a hneď mi prišla na um Daniela Onodiová, ktorú dávno poznám a ktorú som poprosila o pomoc. Ona zase požiadala herečku **Ági Jókaiovú**, aby založila divadelný krúžok. Ona túto úlohu hneď ochotne prijala a od samotného začiatku si so študentmi veľmi dobre rozumela. No a ja som pomáhala, kde som len vedela: organizovala som, vypožičiavala som knihy, rozmnožovala texty, vyberala a žehlila kostýmy, zaobstarávala rekvizity. Okrem toho som udržiavala kontakt s rodičmi, odovzdávala som im aktuálne informácie, koordinovala prácu okolo zrodu plagátu, ktorý naplánoval a vyhotovil niekdajší žiak našej školy **Ondrej Számel**.

Po krátkom oddychu nasledujúcom po zvládnutí vianočnej scény prišla v januári **Ági Jókaiová** s vynikajúcim nápadom naštudovať hru *Rómeo a Júlia* v maďarsko-slovenskom, či slovensko-maďarskom kontexte. Členovia divadelného krúžku si prečítali pôvodné dielo v obidvoch jazykoch, oboznámili sa s jeho filmovými obdobami, ale aj divadelnými adaptáciami. Text hry je od pôvodného Shakespearovského úplne odlišný. Zrodil sa na základe slobodnej improvizácie, respektíve na základe textov **Lucie Šarolty Kovácsovej** a ostatných členov divadelného krúžku, – uviedla nás do zákulisia zrodu pozoruhodného predstavenia divadelného krúžku budapeštianskeho slovenského gymnázia a žiackeho domova **Enikő Óváriová**.

LF

v XVIII. obvode Budapešti

ale pri stovke som prestal, – povedal **Michal Zsolnai**.

O jeho práce prejavili záujem nielen v Maďarsku, ale aj v rôznych európskych mestách, dokonca aj v Spojených štátoch.

Do Peštianskeho Sv. Vavrince – Pestszentlőrincu – prišiel pred 50 rokmi, oženil sa sem. V uplynulých desaťročiach mal v obvode najmenej dvadsať výstav, milovníci drevorezbárstva sa teda nie po prvý raz stretávajú s jeho dielami.

Michal Zsolnai delí svoje práce do štyroch skupín. Rád zhotovuje ľudovoumelecké výrobky, úžitkové predmety, sochy a sakrálné umelecké diela. Zhotovil napríklad vonkajší a vnútorný kríž v kostole na Fogarašskej ceste, je autorom súsošia „Sedem vodcov“ na Thökölyho triede, ale

ním zhotovené kríže možno vidieť aj na Švábskom vrchu, či v Kerestúre.

Výstave vo Veľkej knižnici dal **Michal Zsolnai** názov *Výber* aj preto, lebo z každej skupiny tu vystavuje niekoľko kusov. Pomerne malá galéria knižnice obmedzuje možnosti, ale pre niekoľko sošiek sa tu našlo miesto. Sú medzi nimi staršie i mladšie diela.

– Okrem toho, že, prirodzene, mám rád svoje diela, snažím sa hlavne z tvári ľudí, ktorí sa na ne pozerajú, vyčítať ich pocity, čo mi spôsobuje ešte väčšiu radosť.

Zoltán Bodzay,
BP18 Városkép
Preložila LF

Slovenské podujatia v XIII. obvode

Foto: Eva Fábíánová (LN)

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, zmluva č. 0185/HU/2023
a Správe fondov Gábor Bethlena, NKUL-KP-1-2023/2-0000696.

S finančnou podporou

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ludových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVÁK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: (+36 1) 374-0635, email: ssambp@gmail.com
Uzávierka čísla: 20. júna 2023.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

B U D A P E S T I SZLOVÁK

A FŐVÁROSI SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT LAPJA
XXVIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM 2023. JÚNIUS

Dunaegyháza története és népszokásai

Május 4-én önkormányzatunk képviselői a Pesterzsébeti Szlovák Önkormányzat meghívására Budapestre, a Csili Művelődési Központba látogattak, ahol részt vettek településünk szülőtte, Tóth Emília néprajzkutató „Dunaegyháza, a mi kis falunk” címmel meghirdetett előadásán. Az előadás megtartására a pesterzsébeti szlovákokkal 2022 júliusában megkötött együttműködési megállapodásunk alapján került sor. A meghívást szívesen fogadtuk, mivel mi szlovákok eléggé elszigetelten élünk Bács-Kiskun vármegyében, és az ilyen „kiruccanas” jó alkalom a más szlovák közösségekkel való találkozásra, az anyanyelvünkön való társalgásra, hagyományaink szélesebb körben történő megismertetésére. Mindez hozzájárul identitásunk erősítéséhez.

A mintegy 1500 lakosú Dunaegyházán a legutóbbi népszámláláskor 137 fő vallotta magát szlováknak. A Dunaegyházi Szlovák Önkormányzat jelenleg 5 tagú. Elnöke Tóth Gusztávné, további tagjai zömmel fiatal pedagógusok.

A rendezvényre az ebéd utáni órákban került sor, így önkormányzatunk

azon teljes létszámban jelen tudott lenni. A megjelenteket a Dunaegyházáról elszármazott Miskovicz Pál, a pesterzsébetiek önkormányzatának elnökhelyettese üdvözölte, aki röviden ismertette Tóth Emília életrajzát és méltatta a néprajzi területen végzett tevékenységét. Emília a mi településünkéről származik és jelenleg is a szülőfalujában él. A budapesti szlovák gimnáziumban érettségizett, majd a pozsonyi J. A. Komenský Egyetemen folytatott főiskolai tanulmányokat. A diploma megszerzése után a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége volt az első munkahelye.

Vetített képekkel színesített előadásának témáját településünk története, a helyi népszokások, a népviselet és a hagyományos paraszti gazdálkodáshoz fűződő használati tárgyakkal a bemutatása képezte. A szép számú érdeklődő előtt először településünk régmúltjáról ejtett néhány szót.

Az első írásos emlékek 1217-ig nyúlnak vissza, amikor a falut még Tolvojként említik. Nem lehet pontosan évszámhoz kötni, hogy meddig volt ez a község neve és mikortól lett

Egyháza. A török kiűzetés után a település elnéptelenedett. Az újratelepítésre az 1701-1715 közötti időszakban került sor. A terület földesurai, a felsőmagyarországi Hont, Liptó, Nógrád és Turóc vármegyéből toboroztak evangélikus hitű szlovák telepeseket. Az ő leszármazottaik laknak ma Dunaegyházán és őrzik eleik nyelvét és hagyományait.

Emília vetített képekkel mutatta be a falu központjában található, a korabeli használati tárgyakkal, berendezett, 1985-ben felújított tájházat. Az egyszerű, három helyiségből álló, nádfeleles házikó, vert vályogból épült. Padlózata döngölt agyag, ablakai kicsinyek. Az utca felőli oldalon van a szoba, ezután következik a pitvar, végül pedig a kamra. Az épület egyetlen bejárata az udvarról a pitvarba nyílik. A lakószobában festett bútorok (lócák, székek, asztalok) találhatóak. A szobák díszes a felágyazott ágy. A párnák eleje saját készítésű horgolt csipkével díszített. A szabad kéményes konyha falára tálak, tányérok vannak felfüggesztve. Az előadó felhívta a hallgatóság figyelmét egy jellegzetes, még ma is használt, „pany-

vicska” nevű, hosszú lábakon álló öntöttvas lábasra, amelyet a szabad tűzön való főzésnél tett jó szolgálatot.

Ugyancsak képekkel illusztrálta a helyi népviseletet, amelynek egy-két eredeti darabja még ma is fellelhető néhány család ládafiájában. A nők hétköznapi ruhája festett kartonanyagból készült. A leányok és fiatal asszonyok a rózsaszín, halvány-lila színeket szerették, az idősebbek a zöld, barna és a kék sötétebb árnyalatait. Különbség volt az ünnepi és a hétköznapi ruha között. A hétköznapi blúzok szabása egyenes, egyszerűbb, díszítés nélküli. Az ünnepi öltözékhez a lányok kaláríst viseltek. A legények öltözéke posztó pantalló és ún. „kacamajka” volt. A férfiak télen posztó nadrágban, nyáron fehér bőgatyában jártak. A bőgatyanya anyaga háziszóttas kendervászonból készült. A vásznat otthon szőtték, amelyből törülközőt, lepedőt, abroszt, zsákot, ponyvát is készítettek. A kendert maguk természetették és dolgozták

fel. A kenderkikészítéshez, fonáshoz és szövéshez használt eszközök is megtalálhatók a tájházban.

A tájházban egyéb más, a hétköznapi háztartási eszközöket is őriznek. Az ügyes parasztember maga faragta kapája, villája, ásója, fejszéje nyelét, a gereblyét, a sorhúzó, a jármot, a kenderfeldolgozásához szükséges eszközöket. Helyi mesterek készítették a szakajtókat és seprőket, fonták a kosarakat. A cserép és öntöttvas edényeket a vásárokon szereztek be.

Az előadó elmesélte, hogyan zajlott le a hagyományos lakodalom. A készülődés már napokkal előtte, a rokonság közreműködésével kezdődött. Szokás volt az ún. „radosznyi”, az örömkalács sütése. Helyenként a kalácskészítéskacsát formáltak, belsejét dióval, mákkal töltötték, amit egy fehér ing kíséretében esküvő előtti estén a vőlegényes házhoz vittek. A lakodalom napján a vőlegényes háztól korán reggel jöttek a lány hozományáért.

Az ünnepek, névnapok alkalmából a rokonok, a jó barátok felkeresték egymást és elmondták jókívánásaikat, köszöntésüket. Különösen a téli pihenő időben voltak nagy névnapozások.

Emília elmondta, hogy a helyi általános iskola tanulóiból hagyományörző csoport is alakult, amely ápolja ezeket a jeles napokhoz kapcsolódó népszokásokat. Előadása végén rámutatott, hogy Dunaegyházról számos fiatal folytatta tanulmányait a budapesti szlovák gimnáziumban. Közülük sokan lettek pedagógusok, lelkészek, tudományos kutatók és más szakmák megbecsült művelői.

Az előadás után a művelődési központ teraszán kellemes hangulatban beszélgettünk meg a látottakat és hallottakat.

Hálás köszönetünket fejezzük ki a szervezőknek és az előadónak a tartalmas délutáni programért. Reméljük, hogy hamarosan Dunaegyházán viszonzhatjuk vendéglátóink kedvességét!

Tóth Gusztávné (Váczi Éva)

Pünkösdi Rákoskeresztúron

2023. május 29-én, hétfőn megtartottuk szokásos pünkösdi hétfői ünnepségünket Rákoskeresztúron, mely az egyház születésének és a szentlélek kiáradásának ünnepe. Az ünnepségnek a Szent Kereszt Felmagasztalása templom adott helyet. A program szervezését és lebonyolítását a XVII. kerületi Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat és a Rákosvölgye Népi Kulturális Hagyományörző Egyesület együtt végezte. A szlovák nyelvű szentmisét Balik Béla plébániai kormányzó atya celebrálta. A kulturális műsorban fellépett a Roz-

maring Hagyományörző Népdalkör Dabas-Sárírból és a Piliscsabai Novi Cantores Kórus. A Fialka gyermek táncsoportból Gyurcsánzky Panni és Luca szlovák mondókákat és verseket szavalt. Végezetül a Rákoskeresztúri Szlovák Asszonykórus énekével zárult a műsor. A csoportok szlovák illetve magyar dalokat adtak elő. Vendégeink közt üdvözlöttük Horti Andrásné, a Budapest Főváros Szlovák Önkormányzat elnökét, Dr. Szabó Zsuzsannát, a Dolina Pestvidéki Szlovákok elnökét, aki egyben a XVI. kerületi

Szlovák Önkormányzat elnöke, Szabóné Tóth Katalint, a Kistarcsai Szlovák Önkormányzat elnökét és Fábrián Évát, az Angyalföldi Szlovák Önkormányzat elnökét. További vendégeink a fővárosból, illetve a környező településekről érkeztek. A szentmise és a műsor után vendégül láttuk a résztvevőket a Bartók Béla Zeneiskola termében. Ezúton is szeretnénk megköszönni a szervezőknek és a résztvevőknek, hogy velünk együtt tisztelték meg Pünkösdi ünnepét.

Papné Polereczki Rozália